

УДК 347.799.6(477+510)

В. Серафимов,кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри морського та митного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ПРО МІЖНАРОДНИЙ МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА МІЖНАРОДНОМУ МОРСЬКОМУ ТРАНСПОРТІ В УКРАЇНІ

Морський транспорт має стратегічне значення для національної економіки України. Проте проблему застосування транспортних операцій, що здійснюються на міжнародному морському транспорті, не врегульовано на законодавчому рівні. Тому важливим є застосування практики інших країн. Варто розглянути законодавство Китайської Народної Республіки (далі – КНР) як однієї з наймогутніших держав світу. Правове регулювання транспортних операцій на міжнародному морському транспорті здійснюється переважно на підставі Положення КНР «Про міжнародний морський транспорт», у якому відображено основоположні ідеї додаткових транспортних операцій, конкуренції та інвестиційної діяльності.

Цю тематику частково досліджували Є.В. Додін, С.В. Ківалов, Ф.Л. Жорін, О.В. Молчанов, В.В. Прокопенко, О.П. Федотов, І.В. Міщенко та інші вчені. Проте ґрунтовний аналіз питання правового регулювання транспортних операцій на міжнародному морському транспорті в Україні в сучасній правознавчій літературі не проведено.

Метою статті є комплексний аналіз теоретичних і практичних аспектів законодавства КНР у сфері міжнародного морського перевезення в перспективі застосування в Україні.

Китайська Народна Республіка – соціалістична держава в Східній Азії,

найбільша за чисельністю населення держава світу. КНР омивається водами заток Бохай і Бейбу, Жовтого, Східно-Китайського та Південно-Китайського морів. У зв'язку із цим у китайському законодавстві завжди приділялась увага проблемі вдосконалення правового регулювання транспортних операцій на міжнародному морському транспорті.

На сучасному етапі розвитку цієї держави транспортні операції на міжнародному морському транспорті регулюються як національним законодавством КНР, так і міжнародними актами. Серед основних таких документів можна назвати Закон КНР «Про торговельно-морське судноплавство» [1], Закон КНР «Про територіальне море та прилеглу зону» [2], Конвенцію Організації Об'єднаних Націй із морського права 1982 р. [3]. Проте особливе значення для розвитку морського флоту та транспортних операцій на міжнародному морському транспорті Китаю має Положення КНР «Про міжнародний морський транспорт» (далі – Положення КНР) [4]. Що стосується України, то основними нормативно правовими актами, які регулюють перевезення вантажів морським транспортом, є Кодекс торгового мореплавства України (далі – КТМ України) [5], Закон України «Про морські порти» [6], Конвенція Організації Об'єднаних Націй із морського права 1982 р. [3] та інші.

Законодавство України є недосконалим, тому на сьогодні існують прогалини у сфері правового регулювання транспортних операцій. Під транспортними операціями варто розуміти сукупності технічних і технологічних, економічних, комерційно-правових та організаційних елементів, а також дій уповноважених суб'єктів, що спрямовані на організацію й переміщення вантажів та перевезення пасажирів.

У КНР транспортні операції відображено в Положенні КНР, розробленому з метою регулювання міжнародних морських транспортних операцій, захисту добросовісної конкуренції, підтримання порядку на міжнародному ринку морських перевезень, забезпечення законних прав та інтересів відповідних сторін, які беруть участь в міжнародних морських перевезеннях.

У Положенні КНР неодноразово згадується про добросовісну конкуренцію в міжнародних морських перевезеннях. Вказано, що доктрина добросовісної конкуренції в міжнародних морських комерційних перевезеннях і додаткових операціях, пов'язаних із міжнародними морськими перевезеннями, визначає, що операції повинні проводитись законно з дотриманням правил чесної конкуренції. Натомість норма щодо добросовісної конкуренції в морському перевезенні вантажу взагалі відсутня в КТМ України, проте в Законі України «Про захист економічної конкуренції» [7] та Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [8] закріплено загальне положення щодо підтримання конкурентного середовища, а також зазначено, що держава повинна сприяти розвитку добросовісної конкуренції. Оскільки Україна є демократичною та морською державою, у КТМ України варто відобразити норму щодо добросовісної конкуренції в міжнародних морських перевезеннях, що стане підставою застосування її з боку як України, так і інших держав.

У Положенні КНР є нагадування про додаткові комерційні операції, закріплені в його ст. 2. Зазначено, що до-

даткові комерційні операції пов'язані з міжнародним морським перевезенням та застосовуються у сфері надання послуг міжнародного експедиторського агентства, міжнародного управління транспортними операціями, навантаження й розвантаження, зберігання та складування міжнародних перевезень і міжнародних морських вантажних станцій, послуг вантажних майданчиків тощо. Варто зазначити, що в Україні вказані операції здійснюються, проте в КТМ України вони не згадуються. Тому є необхідність закріплення в законодавстві України положення про додаткові комерційні операції та їх види.

Крім того, глава 2 Положення КНР присвячується саме міжнародним морським перевезенням і додатковим операціям, що з ним пов'язані.

Для надання послуг міжнародного перевезення повинні бути виконані такі умови:

- 1) наявність суден, придатних для проведення міжнародних морських перевезень, серед яких повинні бути судна, що належать КНР;
- 2) судна, які здійснюють роботу на підставі договору найму, повинні відповідати технічним стандартам, встановленим державою, для забезпечення безпеки морського руху;
- 3) наявність накладних, пасажирських квитків або інших перевізних документів;
- 4) наявність професійно кваліфікованих керівників, які відповідають вимогам, що встановлені Державною Радою.

В Україні відсутній такий загальний перелік необхідних умов для здійснення міжнародного перевезення. У законодавстві України взагалі відсутня норма, яка встановлювала б необхідність наявності українських суден для міжнародного перевезення. Однак у КТМ України окремо встановлено умови для перевезення вантажів і пасажирів. Тому є необхідність відобразити в КТМ України загальні умови здійснення міжнародних морських перевезень.

Що стосується додаткових операцій, то вони також відображені в Положенні КНР. Можна навести деякі з них.

Під час здійснення послуг міжнародного експедиторського агентства необхідне виконання таких умов:

а) наявність не менше двох керівників із досвідом роботи не менше 3 років у міжнародних морських комерційних операціях;

б) наявність постійного місця роботи та необхідного виробничого обладнання.

Для надання міжнародних послуг щодо управління судна повинні бути виконані такі умови:

а) наявність не менше двох керівників із досвідом роботи не менше 3 років у міжнародних морських комерційних перевезеннях;

б) наявність співробітників зі ступенем бакалавра та головного інженера відповідно до типу судна й торгових зон під їх управління;

в) наявність обладнання та пристосувань, необхідних для здійснення міжнародних послуг щодо управління судном.

Вказані додаткові операції не відображені в КТМ України та не класифіковані.

Варто також приділити увагу ст. 7 Положення КНР, у якій зазначено про можливість здійснення послуг без судна. Формальності для реєстрації накладної повинні бути виконані компетентним органом. Послуги без судна, зазначені в попередньому пункті, означають міжнародні морські перевезення, у яких загальні перевізники приймають поставки від вантажовідправника як перевізника, випускають власні коносаменти або інші товаросупровідні документи, здійснюють закупівлі через міжнародні послуги доставки вантажів морем за сплату фрахту товаровідправнику, а також беруть на себе функції перевізника.

Здійснювати послуги без судна підприємства як юридичні особи, що працюють на території Китаю, можуть на основі відповідності законам на терито-

рії Китаю. Вказана норма є досить цікавою для українського законодавства.

Особливу увагу в Положенні КНР необхідно приділити главі 4, яка стосується інвестиційної діяльності та експлуатації міжнародного морського транспорту.

У ст. 31 Положення КНР зазначено, що норми цієї глави застосовуються до інвестування та здійснення міжнародних перевезень підприємствами, допоміжної діяльності у сфері міжнародних морських перевезень на території КНР іноземними інвесторами, а за відсутності будь-яких положень у цьому розділі повинні застосовуватись відповідні положення інших глав.

Встановлено, що спільні китайсько-іноземні акції підприємств або договірні спільні підприємства можуть бути створені для надання послуг із міжнародної доставки, послуг міжнародних агентств, міжнародних послуг з управління судном, міжнародного морського вантажного складування та міжнародних вантажних перевезень станції морських контейнерів, послуг контейнерного майданчика. Засновником цілком може бути іноземне підприємство для здійснення міжнародних морських складських послуг.

Частка інвестицій, зроблених іноземними інвесторами в китайсько-іноземних фондах спільних підприємств, які надають міжнародні послуги з транспортування вантажів, або міжнародних агентств не повинна перевищувати 49%. Вказане положення варте уваги, оскільки таким чином встановлюється певна монополія держави на реалізацію владних функцій, а отже, здійснюється підтримка китайських підприємств. Для українських реалій варто також узяти за основу таку норму.

Іноземні компанії, які здійснюють міжнародні морські перевезення, та іноземні підприємства, що займаються допоміжною діяльністю, пов'язаною з міжнародними морськими перевезеннями, можуть створювати представництва на території КНР згідно із законом.

Представництва й заклади іноземних компаній, що здійснюють міжнародні морські перевезення, та іноземні підприємства, які здійснюють допоміжну діяльність, пов'язану з міжнародними морськими перевезеннями, не повинні займатись діяльністю з метою отримання прибутків.

В Україні правове регулювання інвестицій здійснюється відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» [9]. Проте в Україні окремим положенням не виділено інвестиційну діяльність у міжнародному морському перевезенні, тому доречно було б перейняти досвід щодо інвестицій, оскільки тим самим були б захищені як українські підприємці, так і особи, які інвестують у міжнародні морські перевезення.

Також у Положенні КНР знайшла відображення юридична відповідальність за порушення міжнародного морського перевезення. У главі 6 систематизовано види порушень та обсяг відповідальності за те чи інше порушення.

Україна підтримує дружні відносини з КНР. На сьогодні чинна Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Спеціального Адміністративного Району Гонконг Китайської Народної Республіки про морський транспорт, метою якої є розвиток дружніх відносин між сторонами. Вона спрямована на загальний розвиток комерційних та економічних відносин між сторонами та розвиток торговельного судноплавства між ними.

У ст. 5 зазначеної угоди передбачено, що кожна договірна сторона надаватиме суднам іншої договірної сторони режим найбільшого сприяння в усіх питаннях стосовно торговельного судноплавства. Тобто кожна з договірних сторін забезпечує суднам іншої договірної сторони таке ж ставлення, яке вона надає власним суднам, що виконують міжнародні перевезення, щодо вільного доступу до портів, надання місць біля причалів, а також повного використання портового обладнання, навантаження й розвантаження вантажів, пере-

валки, посадки та висадки пасажирів, сплати платежів і зборів, використання навігаційних послуг та здійснення інших звичайних комерційних операцій.

Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Спеціального Адміністративного Району Гонконг Китайської Народної Республіки про морський транспорт стає частиною національного законодавства, створює надійний міжнародно-правовий механізм регулювання взаємовідносин у галузі морського транспорту й туризму та сприяє активізації й подальшому розвитку двосторонніх міждержавних зв'язків.

КНР є однією з наймогутніших держав світу. Питання міжнародного морського перевезення є досить актуальним для неї. Одним з основних актів, що регулюють цю сферу, є Положення КНР «Про міжнародний морський транспорт». У ньому відображені основоположні норми щодо здійснення міжнародного морського перевезення та додаткових транспортних операцій на міжнародному морському транспорті. Для України важливо відобразити в законодавстві чіткі й визначені норми щодо транспортних операцій на міжнародному морському транспорті. Тому сьогодні важливо перейняти досвід КНР і систематизувати законодавство, на основі Положення КНР прийняти свої акти, які регулюватимуть різні аспекти здійснення міжнародного морського перевезення.

Ключові слова: морський транспорт, транспортні операції, морське перевезення, конкуренція, інвестиційна діяльність, відповідальність.

Статтю присвячено питанню вдосконалення правового регулювання транспортних операцій на міжнародному морському транспорті України. У законодавстві Китайської Народної Республіки питанню міжнародного морського транспорту присвячено Положення «Про міжнародний морський транспорт», у якому відображені основоположні

ідеї здійснення транспортних операцій. У законодавстві України на сьогодні не визначено перелік додаткових операцій на транспорті, тому необхідним є дослідження згаданого документа Китайської Народної Республіки та перейняття досвіду цієї країни, а також відображення його основних ідей у законодавстві України. Наша держава підтримує дружні відносини з Китайською Народною Республікою та співпрацює в галузі морських перевезень.

Стаття посвячена вопросу совершенствования правового регулирования транспортных операций на международном морском транспорте Украины. В законодательстве Китайской Народной Республики вопросу международного морского транспорта посвящено Положение «О международном морском транспорте», в котором отражены основополагающие идеи осуществления транспортных операций. В законодательстве Украины на сегодня не определен перечень дополнительных операций на транспорте, поэтому необходимо исследование упомянутого документа Китайской Народной Республики и перенятие опыта этой страны, а также отражение его основных идей в законодательстве Украины. Наше государство поддерживает дружеские отношения с Китайской Народной Республикой и сотрудничает в сфере морских перевозок.

The article is devoted to the improvement of legal regulation of transport operations in the international maritime transport of Ukraine. The law of the China subject to international maritime transport dedicated to the Regulation "On the international maritime transport", which reflects the basic ideas of the transport

operations. The legislation of Ukraine for today is not a list of additional operations in transport, so you need to study the document referred to the China and taking over the experience of this country, as well as a reflection of his basic ideas in the legislation of Ukraine. Our government maintains friendly relations with China and is working in the field of maritime transport.

Література

1. Закон Китайської Народної Республіки «Про торговле мореплавання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chinalawinfo.ru/maritime_law/law_code_maritime.
2. Закон Китайської Народної Республіки «Про територіальне море та прилеглу зону» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.npc.gov.cn/wxzl/wxzl/2000-12/05/content_4562.htm.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй із морського права 1982 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/lawsea.shtml.
4. Положення Китайської Народної Республіки «Про міжнародний морський транспорт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.npc.gov.cn>.
5. Кодекс торговельного мореплавання України : Закон України від 23 травня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 47. – Ст. 349.
6. Про морські порти : Закон України від 17 травня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 7. – Ст. 403.
7. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 12. – Ст. 64.
8. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.
9. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.

